

ACC. N:R M. 9800: 1-16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Edda Ebbesson*
Härad: *Bjäre* Adress: *Prehid Tor*
Socken: *Houf* Berättat av:
Uppteckningsår: *1945* Född år *1886* i *Smågård, S. Harey*

Bröllop och Bröllopseder

L. u. F. 52.

Under slutet av förra århundradet och i
början på 1900-talet var det ganska ovanligt
med kyrkbröllop. De flesta vigslar förbig-
gingo på pastoratsexpeditionen eller om det
var stort bröllop och fest i hemmet. Numera
äro de flesta vigslar i kyrkan, även om det
är enkel vigsel utan gäster. Brudgum-
men för själv sin brud till altaret.

På kyrkbröllop brukar ungdomsbän-
ner kläda kyrkan med blommor och grönt.
Om sommaren med små björkar vilka
sättras i bänkarna vid båda sidor om
stora ingången så att de kunna gå
igenom en allé fram till altaret. Till Hous kyr-
ka höra ett par bagareosedda att sätta ljus uti
när det är gudstjänst. Dessa brukar klädas med
blommor och grönt och placeras en vid uppgång-
en till koret och en nere i kyrkan, så det li-
kar ett par areportar.

9/
För längre tid tillbaka vid 1850-60 talen
var det mera fest vid brölloppen, när det
skulle vara riktigt storlaget brukades
"Stassa" till kyrkan då alla bröllopsgäs-
terna följde med i procession. Först
komma 2 förvridare så spelmän som
spelade under hela vägen så brudpa-
ret därefter gästerna, efter släkt och
eller värdighet, först brudparet och
brudbarnen så brudparets föräldrar
och så bidare. Tro prest och klockare
med gingo före ju före andra.
Figselring brukades av de mera väl si-
grade men var nog inte allmänt. Har
hört om talas att prästen eller prästfrun
lånade bort sin ring till dem som inte
skaffat ring på annat sätt. En dräng eller
fjörstapiga kunde få låna ring av sitt
husbondefolk.

3/

ACC. NR M. 9800:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Har själv min Mormors brisbelting, men
den hade hon ärfvet efter sin Svärmor, den
är från 1804. den är av rent guld $1\frac{1}{2}$ cm bred,
kunn som knivsblad, med en baecker grave
red ranka mitt på samt hållbär för bid
sidorna. Den är mycket obekväm att bära
och så mjuk att av fingrets värme for-
mar den sig lätt i annan form än rund.
Den har nog aldrig nyttjats utom vid
vårskilt vigtiga tillfällen.

Har sett flera dylika gamla ringar så
de voro väl bahnliga i de gamla sjökap-
teners familjerna! Om de hade några andra
vardagsringar vet jag ingenting om, det
var väl i så fall någon sorts imitation.
Någon förlöningsring förekom inte förrän
än på 1860 talet. När förlöning kungjor-
des följdes paret till stormarknaden i

Bästade där fästmannen körte psalmbok
och spel samt ibland något annat, såsom
sjalnal av pilöer, lyktbattensdosa eller
dylikt till sin fästmo och därmed var för-
lovingen fastställd.

Ärrörligt har jag aldrig hört ont talas ej heller
blosshällare. För lång tid tillbaka ha en
vänta päll i Bästade kyrka, men inte i dessa
andra kyrkorna.

Vid bröllopsmiddagen placerades prästen
och brudparets föräldrar närmast brudparet
och därefter de som boro närmast i ålder
och bärddighet. Inte bara vid bröllop utan
även vid andra kallader skulle gästerna
frugas till bordet. Har ej hört att det hörde
till god ton att lämna något kvar av maten
på tallrikarna. Vilka matätter som boro
mest vanliga vet jag ej heller, eller om det

52/

ACC. N:R M. 9800:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bar några bestämda rätter vid bröllopp.
Om mat eller dryckeshärl blev tomma
"sullade" de d. v. s. att kärlen gömdes och så
sjöngs "sullavisan" tills uppassningen fun-
net kärlet. Tyvärr har jag inte träffat någon
som kunde sjunga "sullavisan".
Det sattes en tallrik framför bruden på
vilken de gingo och lade "brudskärken"
när de gingo ifrån bordet. Föräldrarna
före och därefter de andra gästerna.
I gamla tider brukade brölloppen vara i
många dagar 5-6 ja till och med en hel
vecka. Söskterna hade ju förning med sig
så mat var det nog av. Värmda släktin-
gar skulle ha 6 löttbrödsbakor ett skål
hund smör samt något sovel, en halv-
fjärding eller något fläsk, samt en
skål rikgröt och kakor, viskaka, sockerka-
ka, äggosh, eller gorän.

6/

ACC. N:R M. 9800:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mor talade om att hon mindes ett bröllop
som hon varit med på som barn 1853, det
varadägnat en vecka. Vissa dagen skulle
de köra efter "kockbränne" alla följdes
åt i skogen där de rothög en ungbjörk
vilken de drogo med roten före in i bygg-
huset "starsch" som det hette då till kocken!
Vid roständan satt spelmannen och spela-
de, och de hade varit väldigt skratt
och prat under hela tiden.
Så viktigt som själva brölloppet, var när
bruden skulle flytta, förtär om hon kom
från ett rikt hem och hade mycket flyttgods.
Mors äldsta syster gifte sig 1862. Där
hade varit flyttning på gammalt vis
och hade varit stor läng rad med köra-
re, var skjuts hade inte mer än en sak,
ty alla som kunde räknas till släkt skulle
med.

7/
Stegen gingo två spelmän så kommo
efter dem ~~den~~ brudparet vid sidan om
deras bän gingo, bruanigor och lajesben-
ner 2 par, vilka hade brännvin och bröd
med sig för att bjuda på alla längst bagen
vilka voro ute och säga på staden och skö-
to till brudparets ära. Bak i brudparets
bän var brännvinskaggar och bröd till
refyllning. Brännvinet var nog hembränt
ty de hade bränt brännvin många år
förut, för att det skulle vara lagrat till
de skulle göra brölloren. När efter brud-
paret kom brudens föräldrar vilka hade
brudbrängen på. Därefter brudgummens
bäste man (hans far var död) han hade brud-
kistan när efter kom en skjuts med bru-
dens småsöskon. Därefter kommo de ef-
ter som de voro släkt, de första skjutsarna

hade de bästa sakerna, och så vidare.
Det var så fördelat att en skjut hade t.ex.
bara en spinnrock på bagen, de boro ju
manga och alla skulle ha en sak med sig.
Sist kom ett par drängar ledande med en
kvinga och en unghäst som bruden också
förde med sig som hemgift. Det var en
7 kilometer lång väg att köra och med alla
upprehall för häktering tog det nog lång
tid. Jag har hört gamla främlingar meniska
som varit ute och sett på, tala om huru dåligt
det var, det var väl inte riktigt allmänt även
i den tiden. När de kommo fram till det nya
hemmet var där äreport och där fick bru-
den en brudkrans av bännerna det var
en krans antingen av målade blommor
eller tygblommor på ett papper med brud-
parets initialer textade och årstal och datum

samt ett bröllopsvers inunder, under
glas och ram i kring. Dagen efter var det
fest i nya hemmet för alla som varit med
och hjälpt till att flytta, och då hade dansats
hela natten. Mellan andra och tredje lys-
ningsdagen gjordes gratulationskalas
en dag för gäster och dagen efter för ungdom.
Skulle det vara bröllop i brudens hem
skulle gratulationskalaset vara i brud-
gummen, om det var tillfälle till det.
På andra bröllopsdagen dansades inte, men
de andra dagarna dansades, och bruden
särskilt som brudgummen skulle dansa
med alla om de ej först brukade dansa.
Om de dansade kronan av bruden eller
skuru det tillgick har jag inte hört omta-
las. De hade nog ingen "krona" den tiden
istället hade de brukat, det var ett backert

10/
mångfärgat sidenband, ungefär 1 dm
brett och nog 3 meter långt, det bandet g-
gänger om livet och knöts i vässta
sidan som rosett med långa bandän-
dar. Var bruden med barn fick hon inte bä-
ra "brudlist", liksom hon inte fick bära
brudkrona. Det fanns tillfällen där fient-
görande prästen tog kronan av bruden om
han förlötad huru hon hade det ställt.
Att pojkar och flickor skulle ligga parvis
natten efter bröllop har jag inte hört omta-
las, ej heller att gästerna följde brudparet
då de skulle till säng. Men att det skulle
sättas en sprucken träsko under brud-
bängen har jag. Kom första barnet någon tid
för tidigt föregående betala en skatt kallad
"rumpskatt" vilken tillföll kyrkan, prästen
anmälde till fjärdingsmannen vilken

utkrävde den. Först mot slutet av 70-talet
blev den avskaffad.
Brudens ^{brudst} bärbäl efter råd och lägenhet vid
den tiden. Min ontalsade moster hade bröllop
var brudklänningen av fint svart kläde
senare blev det av tunnare material, ylle-
tyg eller siden, men svart, inte kröna utan
"bluahist". Det var först senare det började
användas kröna, min mor hade kröna som
brud 1875, men inte slöja det hade inte,
börjat användas då allmän. Håret var högt
uppsatt som en krans på huvudet och boar
från det bätt kronan, från kronan hängde vita
sidenband nedan ryggen. Brudslöjan börja
de först användas i början av 80-talet, från 90-
talet var det allmänt bruk med kröna och
slöja för dem som boro riktigt brudklädd.
Kronan var myrten bunden på en skåpsträds-
ställning

19/

ACC. NR M. 9800 '12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Har inte hört om talas brudkrona av lingonris.
Bruden fick alls inte bära krona om hon var med
barn, det ansågs vara skam att behöva betala
"rumpeskatt". Att bruden skulle ha något lånat
på sig har jag ~~hört~~ inte hört men hon skulle
ha en peng li skön som sedan givdes för att
hon inte skulle komma att sätta pengar.
Först på 1900 talet började de vita brudklän-
ningarna användas allmänt. Den dömmen
skän som sytt brudklänningen brukade
klä bruden eller om hon hade förhinder
en av brudens bästa vänningar.

Mgdomen brukade och brukar fortfarande
att sätta äreport för brudparet med
brudparets initidler bundet på bruxbom
eller något annat fint grönt numera en från
Sperang med elektrisk lys uti så att namnen
lyser. Själva äreporten bindes om samma
rent

13/

ACC. N:R M. 9800:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Med bad sorts grönt man kan få, hälsst björk.
Om vintern med enris, ogärna gran i toppen.
Svajar "Kronka Flaggan". Förr fick bruden firad
ned till sig "Brudkransen" inom glas och ram,
Som sedan blev ett minne från bännerne.
När brudparet gick, eller äkte igenom ärepor-
ten blev kransen nedfirad till bruden.
Skedde vigseln i hemmet kom någon in och
anmodade brudparet komma ut och se på
äreporten efter vigseln, men var vigseln så
sent att det blev mörkt, fick brudparet gå
genom äreporten innan de borde vigda.
På kvällen var det en massa folk utanför
för att se brudparet, med kärror och marskal-
kar. Förr ropar "brudparet fram" och när de
stätt till äskådning ropas "Leve Brudpar"
Hurra, hurra, så fört få de vända sig om och
gå till ett annat fönster.

Efter brudparet kallas "Tärnor och Marskal-
kar fram" par om par till det och så huz-
ras för dem. Är det ett ungt och backert brud-
par med många par Tärnor och Marskal-
kar och för öfrigt ståtligt och fästligt bore
det en besvärhelse om det inte kom folk
för att skada bruden. Det blir ju inte
bara brudparet med Tärnor och Marskal-
kar som bliva beskådade utan hela bän-
ningen med alla gästerna om förhållena sitta
så lågt att man kan se in. Sitta däremot
fönstren högt så man inte kan se in går
brudparet ut på trappan och visar sig.
För var det sed att alla som bore utanför
för att se "bruden" skulle trakteras, de
manliga med brännvin eller cognac
och de kvinnliga med vin och kakor. Det
var Tärnor och Marskalmar som gingo kring
och bjödo.

15/

ACC. N:R M. 9800:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uteport restes för att ära "Brudparet" men under förra århundradet var det sed att sätta Majsträd om midsommar för ett förlovat par som det inte börjat lyxa för innan midsommar. Från början var det kanske också meningen att det skulle bara för att hedra de förlovade, men senare tid blev det mera som ett hän och restes inte av någon, som ville anses vara vänner till "kontrahenterna". Löstes trädet det vill säga, gjordes kalas eller betalades pengar för de vilka de själva kunde göra kalas (100 kr bar de bakhuga) var allt gott och väl. Då kunde alla gå fritt och fika på Majstängen och dansa kring den. Då kunde också hända att det bjöds på kaffe i fästmon's hem för hennes vänner. Men löstes inte trädet diktades vida om fästfolket och deras

16
enhöriga dock utan att uttälta några
namn, för att inte kunna bliva pliktfulda.
Lådan skrevs till någon känds melodi och var
vanligen en riktig smädesvisa. Då var det
inte många som gingo till Majstängen, det var
ju att göra sig besams med dem för vilka
Majstängen var rest. Jag var själv vid en dylik
Majstäng 1890, den var rest i närheten av fäst-
möns hem och blev genast inlöst med 100 kr.
Så ungdommen roade sig där både Midsom-
marafton och midsommardagen och var där
en massa folk både unga och gamla. Där var
kaffebjudning i trädgården i fästmöns hem
för en del vänner, men inte för dem som varit
med om att resa stängen. Stängen var bredden
med blommor och grönt med två armar ytterst
på varje arm hängde en kranz, inuti den kran-
zen var bredden ett par bokstäver i den ena
fästmannens och i den andra fästmöns initialer.